

ภาวะต่อมลูกหมากโต (Benign Prostatic Hyperplasia; BPH)

ผศ. ดร. ภก. ศุภโชค มั่งมุล

ภาควิชาเภสัชวิทยา คณะเภสัชศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล

ความผิดปกติของต่อมลูกหมาก

- Benign prostatic hyperplasia (BPH) ภาวะต่อมลูกหมากโต พบได้ร้อยละ 80 มีปัญหาในการขับถ่ายปัสสาวะ
- Prostate cancer (มะเร็งต่อมลูกหมาก) พบได้ร้อยละ 18 เป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้
- Prostatitis (ต่อมลูกหมากอักเสบ) พบได้ร้อยละ 2 มักมีอาการปวดอย่างรุนแรง

ต่อมลูกหมาก

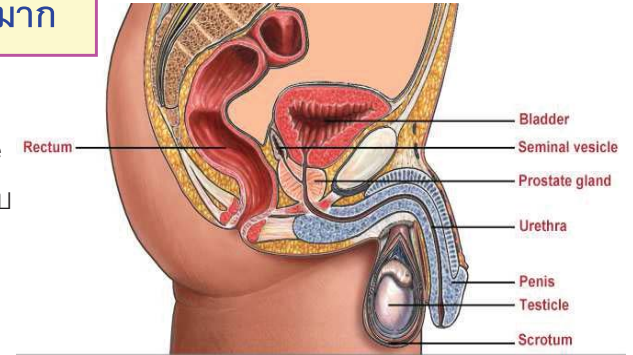
- ต่อมลูกหมาก (prostate gland) เป็นอวัยวะหนึ่งขอระบบสืบพันธุ์เพศชาย

ตำแหน่ง:

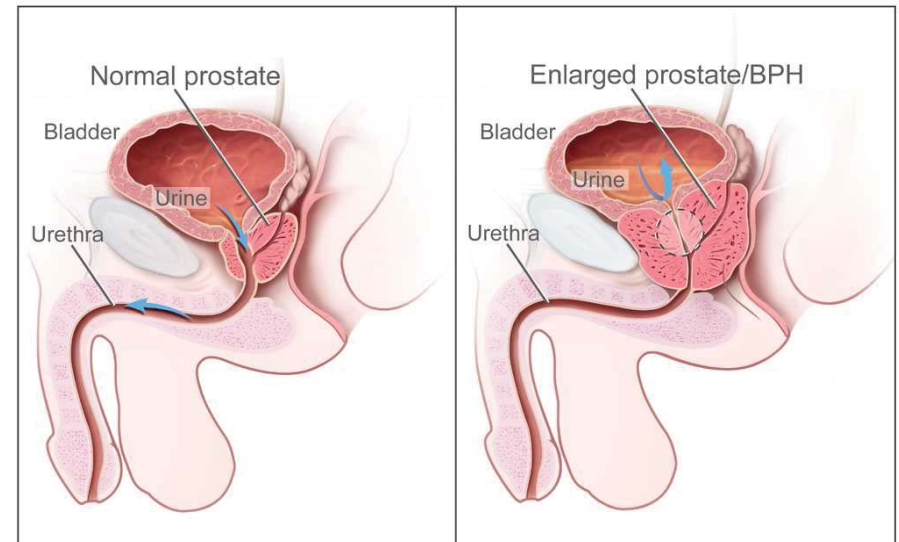
- มีลักษณะคล้ายลูกเกาลัด
- อยู่ติดกระเพาะปัสสาวะ (bladder) มีท่อปัสสาวะ (urethra) พาดผ่านตรงกลาง

หน้าที่:

- ทำหน้าที่สร้างน้ำเมือก และสารที่หล่อเลี้ยงตัวอสุจิ
- โดยจะถูกขับออกมาปนกับน้ำอสุจิ เปรียบเสมือนน้ำหล่อลื่น หรือน้ำหล่อเลี้ยงอสุจิ

ต่อมลูกหมากโต (Benign Prostatic Hyperplasia; BPH)

ภาวะต่อมลูกหมากโต

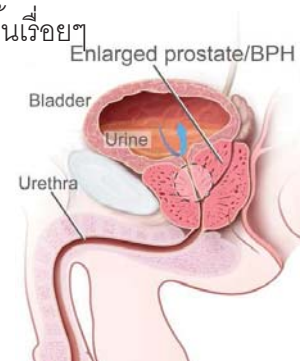
Benign prostatic hyperplasia (BPH) ภาวะต่อมลูกหมากโต

■ ต่อมลูกหมาก (prostate gland) มีขนาดโตขึ้น เนื่องจาก stromal tissue และ epithelial tissue ขยายขนาดโตขึ้น ทำให้เกิดความผิดปกติของการขับปัสสาวะ

■ เมื่อผู้ชาย อายุมากขึ้น ขนาดของต่อมลูกหมากจะโตขึ้นเรื่อยๆ

■ เมื่อต่อมลูกหมากโตขึ้น จะมีการบีบรัดท่อปัสสาวะ ให้ตีบ ทำให้เกิดการอุดตันบริเวณท่อทางเดินปัสสาวะ

■ ทำให้ปัสสาวะไหลไม่สะดวก ปัสสาวะขัด

ภาวะต่อมลูกหมากโต ไม่ใช่มะเร็งต่อมลูกหมาก

อาการของต่อมลูกหมากโต

1. Voiding difficulty (มีความลำบากในการถ่ายปัสสาวะ)

- ปัสสาวะลำบาก ตึงเบ่ง
- ปัสสาวะไม่พุ่ง
- ปัสสาวะบ่อยทั้งกลางวันและกลางคืน
- เวลาปัสสาวะแต่ละครั้งจะต้องรอนานมากกว่าจะออก และใช้เวลาในนานกว่าปัสสาวะจะหมด
- รู้สึกว่าถ่ายปัสสาวะไม่หมด

2. Bladder irritation (อาการระคายเคืองกระเพาะปัสสาวะ)

- ปัสสาวะบ่อยกว่าปกติ
- กลั้นปัสสาวะได้ไม่นาน ต้องการถ่ายปัสสาวะทันที
- อาจพบการติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ (urinary tract infection)

ภาวะแทรกซ้อนของต่อมลูกหมากโต

- ปัสสาวะเป็นเลือด
- ปัสสาวะไม่ออก
- มีการคั่งของน้ำปัสสาวะ เนื่องจากปัสสาวะไม่หมด
- การติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ
- กระเพาะปัสสาวะอักเสบเรื้อรัง
- มีนิ่วในกระเพาะปัสสาวะ
- การทำงานของไตเสื่อมลง ไตวาย

สาเหตุและปัจจัยเสี่ยงของภาวะ BPH

สาเหตุ:

- ยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด
- 1. **Aging:** อายุที่เพิ่มขึ้น ขนาดของต่อมลูกหมากก็เพิ่มขึ้น
- 2. **↓ testosterone level:** ระดับฮอร์โมนจะลดลงในชายสูงอายุ
- 3. **↑ Dihydrotestosterone (DHT)**
  - มีการ**สะสม**ของ DHT ซึ่งเป็นสารที่ได้จากฮอร์โมน testosterone ในต่อมลูกหมาก ซึ่งสาร DHT จะ**เพิ่มการเจริญเติบโต (growth) ของเซลล์**ภายในต่อมลูกหมาก ส่งผลให้ต่อมลูกหมากโต (BPH)
  - Testosterone ถูกเปลี่ยนเป็น DHT โดยเอนไซม์ **5 α reductase**

ยาที่ออกฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ 5 α -reductase จะใช้เป็นยารักษาภาวะต่อมลูกหมากโต

การวินิจฉัยภาวะต่อมลูกหมากโต

1. การตรวจสอร่างกาย และซักประวัติ
คนไข้

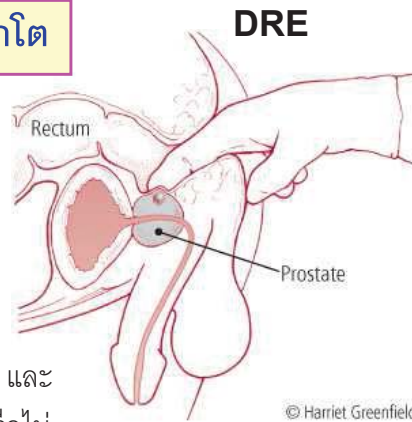
2. Digital Rectal Examination (DRE):

การตรวจต่อมลูกหมากทางทวารหนัก

▪ แพทย์จะตรวจต่อมลูกหมากโดยใช้นิ้วสวม
ถุงมือที่ทาสารหล่อลื่นสอดเข้าไปในทวารหนัก และ
คลำต่อมลูกหมาก ประเมินว่าขนาดผิดปกติหรือไม่

▪ หากพบว่ามีลักษณะโต เรียบ แสดงว่าน่าจะเป็น BPH

▪ หากพบว่ามีลักษณะโต แต่ผิวไม่เรียบหรือค่อนข้างแข็ง น่าสงสัยว่าเป็น
มะเร็งต่อมลูกหมาก

DRE เป็นวิธีตรวจที่ง่ายและใช้บ่อยที่สุด

การวินิจฉัยภาวะต่อมลูกหมากโต

3. Urine analysis:

▪ ตรวจปัสสาวะว่ามีเลือดหรือเกิดการติดเชื้อ
ทางเดินปัสสาวะหรือไม่

▪ วัดปริมาณปัสสาวะที่เก็บอยู่ใน bladder

▪ Urine flow test: ตรวจดูว่าทางเดินปัสสาวะ
ถูกอุดกั้นมากน้อยแค่ไหน รวมถึงวัดอัตราการไหลของปัสสาวะ

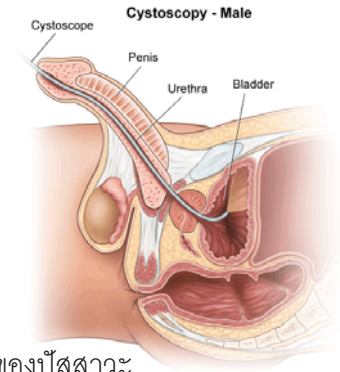
4. Cystoscopy: การส่องกล้องเพื่อตรวจดูต่อมลูกหมากและ bladder

5. Prostate-specific antigen (PSA) blood test:

▪ ค่าปกติ 0-4 ng/ml

▪ PSA เป็นโปรตีนชนิดหนึ่งที่ผลิตขึ้นจากเซลล์ภายในต่อมลูกหมาก

▪ คนปกติ จะมีปริมาณ PSA น้อย แต่จะพบปริมาณ PSA สูงขึ้นในภาวะมะเร็ง
ต่อมลูกหมาก มีการติดเชื้อต่อมลูกหมาก หรือมีความผิดปกติของต่อมลูกหมาก

Diagnosis of BPH

5. Prostate-specific antigen (PSA) blood test:

▪ 4-10 ng/ml: Slightly elevated

▪ 10-20 ng/ml: Moderately elevated

▪ >20 ng/ml: Highly elevated

▪ มะเร็งต่อมลูกหมาก: ค่า PSA จะสูงมาก

▪ ภาวะต่อมลูกหมากโต: ค่า PSA ปกติหรือสูงเล็กน้อย

Table 1. Age-Specific Reference Ranges for Serum PSA¹¹¹

Age Range	Reference Range		
	Asian-Americans	African-Americans	Whites
40-49 yr	0-2.0 ng/mL	0-2.0 ng/mL	0-2.5 ng/mL
50-59 yr	0-3.0 ng/mL	0-4.0 ng/mL	0-3.5 ng/mL
60-69 yr	0-4.0 ng/mL	0-4.5 ng/mL	0-4.5 ng/mL
70-79 yr	0-5.0 ng/mL	0-5.5 ng/mL	0-6.5 ng/mL

<http://www.auanet.org/content/media/psa09.pdf>

Treatment of BPH

การรักษาภาวะ BPH

1. Watchful waiting (lifestyle modification): การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

2. การใช้ยารักษา (Drug treatments):

2.1 Alpha1-blockers: Alfuzosin, doxazosin, tamsulosin,
terazosin, silodosin

2.2 5 α -reductase inhibitors: finasteride, dutasteride

2.3 Muscarinic receptor antagonists: oxybutynin, trospium,
tolterodine, fesoterodine, solifenacin

2.4 การให้ยาสองกลุ่มร่วมกัน: α_1 -blockers + 5 α -reductase
inhibitors

2.5 PDE5 inhibitors: tadalafil

Treatment of BPH

การรักษาภาวะ BPH

3. การผ่าตัด (Surgical treatment)

3.1 Transurethral resection of the prostate (TURP) and transurethral incision of the prostate (TUIP) ผ่าตัดโดยใช้วิธีส่องกล้อง

3.2 Open prostatectomy

4. การใช้ความร้อนจาก microwave

3.3 Transurethral microwave therapy (TUMT)

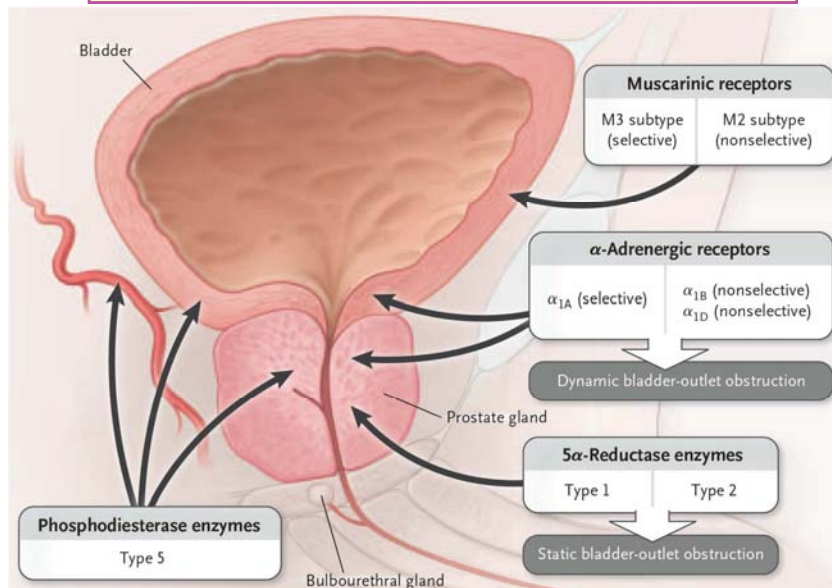
3.4 Transurethral needle ablation (TUNA®) of the prostate

Watchful waiting

1. Watchful waiting (รอดูอาการด้วยความระมัดระวัง):

- ในระหว่างรอดูอาการ ผู้ป่วยควรปฏิบัติตัวดังนี้
- **งดดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ชา กาแฟ** เพราะจะทำให้ปัสสาวะบ่อย
- **หลีกเลี่ยงการกลั้นปัสสาวะ** ควรปัสสาวะให้สุด อย่าเร่งรีบ
- **ก่อนนอนอย่าดื่มน้ำมาก** ให้ปัสสาวะก่อนนอน
- รับประทานอาหารพวกผัก ผลไม้ **ระวังไม่ให้ท้องผูก**
- **หลีกเลี่ยงการใช้ยาบางชนิด** เช่น ยาแก้คัดจมูก (Decongestants), ยาขับปัสสาวะ (diuretics), ยารักษาอาการซึมเศร้า (antidepressants) บางชนิด

การใช้ยากกลุ่มต่างๆ ในการรักษาภาวะต่อมลูกหมากโต

NEJM. 2012;367:248-57

การใช้ยารักษาภาวะ BPH

1. ยาที่ใช้ลดขนาดของต่อมลูกหมาก

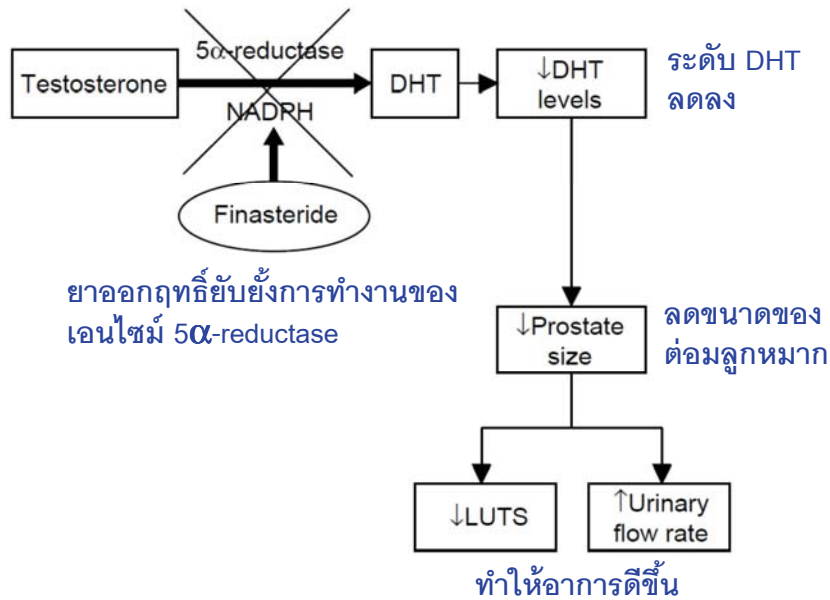
1.1 ยากลุ่ม 5 α -reductase inhibitors เช่น Dutasteride (Avodart®) และ Finasteride (Proscar®)

- เอนไซม์ 5 α -reductase จะไปทำให้ระดับ DHT เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ต่อมลูกหมากโตขึ้น ดังนั้นยากลุ่มนี้ จึงไปลดระดับ DHT ทำให้ต่อมลูกหมากมีขนาดเล็กลง

ยากลุ่ม 5 α -reductase inhibitors

ตัวยา	ข้อบ่งใช้	รูปแบบยา
Dutasteride (Avodart®)	BPH (ต่อมลูกหมากโต)	Capsule 0.5 mg
Finasteride (Proscar®)	BPH, Baldness (ศีรษะล้าน)	Tablet 5 mg

5 α -reductase inhibitors

การใช้ยารักษาภาวะ BPH

2. ยาลดอาการเกร็งของกล้ามเนื้อเรียบในเนื้อต่อมลูกหมาก

- ทำให้ความตึงตัวของต่อมลูกหมากลดลง ท่อปัสสาวะคลายตัว จึงส่งผลให้การถ่ายปัสสาวะดีขึ้น

2.1 ยากลุ่ม α_1 -blocker

- ยากลุ่มนี้ออกฤทธิ์ปิดกั้นที่ตัวรับชนิด α_1 -adrenergic receptor จึงทำให้กล้ามเนื้อเรียบที่ต่อมลูกหมากและที่คอกระเพาะปัสสาวะคลายตัว ส่งผลให้การขับถ่ายปัสสาวะดีขึ้น

ยากลุ่ม α_1 -blockers

_zosin

ตัวยา	ข้อบ่งใช้	รูปแบบยา
Doxazosin (Cardura ®)	Hypertension, BPH	Tablet 2 & 4 mg
Alfuzosin (Xatral XL ®)	BPH	ER Tablet 10 mg
Tamsulosin (Hernal ®)	BPH	Tablet 0.4 mg Capsule 0.2 mg
Terazosin (Hytrin ®)	Hypertension, BPH	Tablet 1, 2 & 5 mg
Silodosin (Rapaflo ®)	BPH	Capsule 4, 8 mg

BPH = ต่อมลูกหมากโต Hypertension = ความดันเลือดสูง

การใช้ยารักษาภาวะ BPH

3. ยากลุ่มอื่นๆ

- ทำให้ความตึงตัวของต่อมลูกหมากลดลง ท่อปัสสาวะคลายตัว จึงส่งผลให้การถ่ายปัสสาวะดีขึ้น

3.1 ยากลุ่ม PDE5 inhibitors ตัวอย่างเช่น Tadalafil

- เอนไซม์ phosphodiesterase 5 (PDE5) พบได้ที่ต่อมลูกหมาก ผนังกระเพาะปัสสาวะ
- การยับยั้งการทำงานของเอนไซม์ PDE5 จะส่งผลให้กล้ามเนื้อเรียบที่ต่อมลูกหมากคลายตัว และทำให้กระเพาะปัสสาวะคลายตัวด้วย
- มีผลลดการเจริญเติบโตของต่อมลูกหมากโต

สมุนไพรที่ใช้รักษาภาวะ BPH

4. สมุนไพรบางชนิด (Phytotherapy)

- ในสมุนไพร มีสารสำคัญที่มีส่วนทำให้อาการของภาวะต่อมลูกหมากโต ดีขึ้น
- ผลทางเภสัชวิทยาของสารสกัดจากสมุนไพร (ที่คาดว่าทำให้อาการของต่อมลูกหมากโตดีขึ้น) มีดังนี้

@ มีฤทธิ์ต้านการอักเสบ

@ มีฤทธิ์เป็น anti-androgenic

@ มีฤทธิ์ลดการเจริญเติบโตของเซลล์ของต่อมลูกหมาก (anti-proliferative effects)

@ ทำให้การทำงานของกระเพาะปัสสาวะดีขึ้น

ตัวอย่างสมุนไพร เช่น:

- *Cucurbita pepo* (pumpkin seeds)
- *Hypoxis rooperi* (South African star grass)
- *Pygeum africanum* (bark of the African plum tree)
- *Secale cereale* (rye pollen)
- *Serenoa repens* (syn. *Sabal serrulata*; berries of American dwarf palm, saw palmetto)
- *Urtica dioica* (roots of the stinging nettle)

การพิจารณาใช้สมุนไพรในการรักษา:

- สารสำคัญบางชนิดที่พบในสมุนไพรเหล่านี้ **สามารถบรรเทาอาการได้**
- การใช้สมุนไพรในการรักษา ยังคงไม่แพร่หลาย เนื่องจากผลิตภัณฑ์แต่ละชนิดมีปริมาณสารสำคัญไม่เท่ากัน และยังไม่รู้แน่ชัดว่า สารสำคัญที่ชนิดที่พบในสมุนไพรเหล่านี้ เป็นตัวออกฤทธิ์
- **รายงานการวิจัยทางด้านคลินิก ยังมีไม่มาก**

สมุนไพรบางชนิดที่ใช้รักษาภาวะต่อมลูกหมากโต

ตัวอย่างของสารสกัดจากสมุนไพร ที่นำมาใช้รักษาภาวะ BPH

ตัวอย่างของสารสกัด	รูปแบบผลิตภัณฑ์
Permixon (Lipidosterolic extract of <i>Serenoa repens</i>)	แคปซูลขนาด 160 มิลลิกรัม
Proseren (Saw palmetto extract)	แคปซูล
Sametto (Saw palmetto extract)	แคปซูลขนาด 320 มิลลิกรัม
Spasmo-urgenin (Sabal extract, echinacea extract, trospium 2 mg)	ยาเม็ด
Urogutt (Sabal extract)	แคปซูลขนาด 160 มิลลิกรัม